

dr Magdalena Perkowska

Autorka jest adiunktem w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku (ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9495-132X>).

Kryminalizacja organizowania nielegalnego przekroczenia granicy – analiza wdrożenia prawa Unii Europejskiej przez Polskę

Słowa kluczowe: organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy, kryminalizacja, wdrożenie prawa UE

Celem artykułu jest analiza wdrożenia przez Polskę dyrektywy Rady 2002/90/WE z 28.11.2002 r. definiującej ułatwienie nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu¹ oraz decyzji ramowej Rady 2002/946/WSiSW z 28.11.2002 r. w sprawie wzmocnienia systemu karnego w celu zapobiegania ułatwianiu nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu². Analizie poddano wdrożenie przepisów dotyczących organizowania nielegalnego przekroczenia granicy, szczególnie modyfikacje art. 264 § 3 Kodeksu karnego³ i dodanie § 4 oraz ich ustawowe znamiona. Celem analizy jest ocena zgodności przepisów prawa polskiego z prawem UE. Na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych, w postaci analizy akt spraw karnych, ustalono zachowania sprawców uznane przez wymiar sprawiedliwości za organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy.

1. Wprowadzenie

Polityka Unii Europejskiej w stosunku do migrantów o nieuregulowanym statusie opiera się na egzekwowaniu zobowiązań do powrotu, wzmocnionej kontroli na granicach zewnętrznych oraz nakładaniu sankcji karnych i administracyjnych na tych, którzy współdziałają z migrantami o nieuregulowanym statusie jako przewoźnicy, pracodawcy czy przemytnicy⁴.

W momencie gdy Polska rozpoczęła negocjacje akcesyjne do UE, polityka migracyjna Wspólnoty już opierała się na sekurytyzacji procesów migracyjnych. Z przewidywanym rozszerzeniem UE i tworzeniem rynku wewnętrznego łączono kwestie ułatwiania nielegalnej i przestępczej działalności terrorystów, zorganizowanych grup przestępczych, a także imigrantów⁵. Dwa

różne zjawiska: przestępczość oraz mobilność ludności zaczęto traktować łącznie, wykazując wzajemne powiązania ze swobodnym przepływem osób w Europie⁶. Państwa członkowskie poszukiwały sposobu na kontrolowanie i powstrzymanie ruchów uchodźców na i przez kontynent, a rozwiązania znalazły m.in. w militaryzacji morza i granic, polityce odstraszenia (ang. *deterrence*) na granicach, a także w kryminalizacji tych, którzy udzielają pomocy humanitarnej⁷. Samo istnienie UE, a zwłaszcza jej regulacje prawne miały ogromny wpływ na polityki migracyjne państw Europy Centralnej⁸. Dlatego też celem przedmiotowego artykułu jest analiza wdrożenia przez Polskę pakietu rozwiązań prawnych (dalej zwanym pakietem 2002), tj. dyrektywy 2002/90/WE oraz decyzji ramowej 2002/946/WSiSW. Pakiet ten uznaje się za odpowiednik Protokołu przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości

1 Dz.Urz. WE L 328, s. 17 – dalej dyrektywa 2002/90/WE.

2 Dz.Urz. WE L 328, s. 1 – decyzja ramowa 2002/946/WSiSW.

3 Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.) – dalej k.k.

4 N. Delvino, *European Union and National Responses to Migrants with Irregular Status: Is the Fortress Slowly Crumbling?* [w:] *Migrants with Irregular Status in Europe Evolving Conceptual and Policy Challenges*, red. S. Spencer, A. Triandafyllidou, Cham 2020, s. 77; M. Stępka, *The New Pact on Migration and Asylum: Another Step in the EU Migration-Security Continuum or Preservation of the Status Quo?*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2023/1, s. 28.

5 J. Huysmans, *The European Union and the Securitization of Migration*, „Journal of Common Market Studies” 2000/5, s. 760.

6 D. Bigo, *The European Internal Security Field: Stakes and Rivalries in a Newly Developing Area of Police Intervention* [w:] *Policing across national boundaries*, red. M. Anderson, M. den Boer, London–New York 1994, s. 164.

7 F. Webber, *The legal framework: when law and morality collide* [w:] L. Fekete, F. Webber, A. Edmond-Pettitt, *Humanitarianism: the unacceptable face of solidarity*, London 2017, s. 7.

8 P. Vermeersch, *EU enlargement and immigration policy in Poland and Slovakia*, „Communist and Post-Communist Studies” 2005/1, s. 74.

zorganizowanej, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 15.11.2000 r.⁹, chociaż istnieją zasadnicze różnice w zakresie znamion przestępstw ujętych w tych aktach prawnych¹⁰. Analizie zostanie poddane szczególnie wdrożenie przepisów dotyczących organizowania nielegalnego przekroczenia granicy z pominięciem kwestii wdrożenia przepisów dotyczących ułatwiania nielegalnego pobytu, gdyż zostało to dogłębnie zbadane w ramach projektu pod kierownictwem W. Klause „Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego jako uzasadnienie kryminalizacji migracji”¹¹.

2. Założenia pakietu 2002 w zakresie penalizowania organizowania nielegalnego przekroczenia granicy

Dyrektywa 2002/90/WE oraz decyzja ramowa 2002/946/WSiSW już w preambule wskazują, że jednym z celów UE „jest zapewnienie obywatelom wysokiego poziomu bezpieczeństwa w ramach przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości poprzez rozwijanie wspólnego działania między Państwami Członkowskimi w dziedzinie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych. W tych ramach powinny zostać podjęte środki w celu zwalczania pomocy w nielegalnej imigracji, zarówno w związku z nielegalnym przekraczaniem granicy w wąskim znaczeniu, jak i do celów zwalczania istniejących sieci wykorzystujących ludzi”. Już zatem sama preambuła tych aktów wskazuje, że nielegalna migracja, w tym nielegalne przekraczanie granicy, stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa UE. Mamy tu już na wstępie negatywną konotację migracji i bezpieczeństwa w UE potwierdzającą traktowanie przez UE migracji jako zjawiska zagrażającego bezpieczeństwu¹².

Dyrektywa 2002/90/WE w art. 1 ust. 1 lit. a zakłada, że każde państwo członkowskie przyjmie właściwe sankcje wobec każdej osoby, która umyślnie pomaga osobie niebędącej obywatelem państwa członkowskiego we wjeździe lub tranzycie przez terytorium państwa członkowskiego z naruszeniem przepisów dotyczących wjazdu lub tranzytu cudzoziemców. Jednocześnie art. 2 zakłada, że zarówno usiłowanie, jak i podżeganie do jego popełnienia będą również kryminalizowane. Przy tym zgodnie z art. 1 ust. 2 państwa mogą zdecydować o nienakładaniu sankcji za pomoc w nielegalnym przekroczeniu granicy w przypadku, gdy celem zachowania jest zapewnienie pomocy humanitarnej wobec osoby, której to dotyczy.

Natomiast decyzja ramowa 2002/946/WSiSW w art. 1 ust. 1 wskazuje, że kryminalizowane czyny mają podlegać skutecznym,

proporcjonalnym i odstrasżającym sankcjom. Natomiast w art. 1 ust. 3 zakłada, że górna granica sankcji za umyślne pomaganie osobie niebędącej obywatelem państwa członkowskiego w nielegalnym wjeździe lub tranzycie będzie nie niższa niż osiem lat pozbawienia wolności. Do przyjęcia takiej kary decyzja ramowa 2002/946/WSiSW wymaga spełnienia dwóch warunków. Pierwszym, obligatoryjnym jest działalność w celu osiągnięcia korzyści finansowej, drugim – działanie w ramach organizacji przestępczej zdefiniowanej aktualnie w decyzji ramowej Rady 2008/841/WSiSW z 24.10.2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej¹³ lub popełnienie czynu z narażeniem życia osób, wobec których dokonano przestępstwa. Decyzja ramowa 2002/946/WSiSW zakłada również odpowiedzialność osób prawnych.

Wraz z przyjęciem pakietu 2002 stanowisko UE zmieniło się w swoistą obsesję na punkcie kontrolowania granic i powstrzymywania „nieregularnych ruchów” oraz spontanicznej migracji uchodźców i migrantów do Europy¹⁴. Dyrektywa 2002/90/WE wymaga od państw uznania za przestępstwo umyślne pomaganie w nielegalnym wjeździe lub tranzycie przez państwo członkowskie oraz umyślne ułatwianie nielegalnego pobytu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. I chociaż dyrektywa zatytułowana została jako „definiująca ułatwianie nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu”, to na próżno można doszukiwać się w niej definicji „umyślnego pomagania” (ang. *intentional assistance*). Zakres tej definicji pozostawiono państwom, a w zasadzie wymiarowi sprawiedliwości. Ponadto nie dokonano wyraźnego wyłączenia z zakresu kryminalizacji udzielenia pomocy humanitarnej¹⁵. Może to prowadzić do sytuacji, w których niesienie pomocy humanitarnej stanowi przestępstwo, co jest z kolei sprzeczne z międzynarodowym obowiązkiem ratowania osób znajdujących się w niebezpieczeństwie na morzu¹⁶, wynikającym chociażby z Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzonej w Montego Bay 10.12.1982 r.¹⁷ W przeciwieństwie do prawa międzynarodowego, prawo UE daje możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności karnej członków rodziny za udzielenie pomocy w nielegalnym pobycie lub przekroczeniu granicy¹⁸. W dokumentach ONZ podkreśla się, że zawarte w Protokole przeciwko przemytowi migrantów ramy odpowiedzialności karnej za przemyt migrantów celowo zakładają działanie sprawców w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, tak aby wykluczyć z jej zakresu wsparcie udzielone z pobudek humanitarnych lub na podstawie więzów rodzinnych, wskazując, że nie mogą zostać oni pociągnięci do odpowiedzialności na podstawie przepisów Protokołu¹⁹.

9 Dz.U. z 2005 r. Nr 18, poz. 162 – dalej Protokół.

10 M. Minetti, *The Facilitators Package, penal populism and the Rule of Law: Lessons from Italy*, „New Journal of European Criminal Law” 2020/3, s. 3–4.

11 W. Klaus, M. Szulecka, *The judiciary power of discretion in sanctioning the facilitation of unauthorised stay in Poland*, „International Journal for Crime, Justice and Social Democracy” 2021/3, s. 72–86; M. Szulecka, W. Klaus, *Who Assists Irregular Migrants in Poland and at What Cost? A Court Files’ Analysis of Convictions of Facilitating Unauthorised Stay of Migrants*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2021/2, s. 87–114, a także A. Michalska-Warias, *Przestępstwo ułatwiania nielegalnego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 264a k.k.) – wybrane problemy*, „Teki Komisji Prawniczej” 2018/1, s. 237–249.

12 V. Mitsilegas, *The Criminalisation of Migration in Europe. Challenges for Human Rights and the Rule of Law*, Cham 2015, s. 30; D. Bigo, *Rethinking security at the crossroad of international relations and criminology*, „British Journal of Criminology” 2016/6, s. 1070; K. Franko, *The Crimmigrant Other: Migration and Penal Power*, Abingdon 2020, s. 35 i 135.

13 Dz.Urz. UE L 300, s. 42.

14 F. Webber, *The legal...*, s. 8.

15 J. Allsopp, M.G. Manieri, *The EU anti-smuggling framework: direct and indirect effects on the provision of humanitarian assistance to irregular migrants* [w:] *Irregular migration, trafficking and smuggling of human beings policy dilemmas in the EU*, red. S. Carrera, E. Guild, Brussels 2016, s. 84; J. Allsopp, *The European facilitation directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: measuring the impact on the whole community* [w:] *Irregular migration, trafficking and smuggling of human beings policy dilemmas in the EU*, red. S. Carrera, E. Guild, Brussels 2016, s. 49; L. Fekete, *Europe: crimes of solidarity*, „Race and Class” 2009/4, s. 84.

16 F. Webber, *The legal...*, s. 8.

17 Dz.U. z 2002 r. Nr 59, poz. 543 ze zm.

18 J. Allsopp, M.G. Manieri, *The EU...*, s. 86.

19 ONZ, *The Concept of „Financial or Other Material Benefit” in the Smuggling of Migrants Protocol*, New York 2017, s. XI.

Regulacje zawarte w pakiecie 2002, odnoszące się do kryminalizacji ułatwiania nielegalnego przekroczenia granicy, nie zawierają wymogu działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Przepisy ujęte w pakiecie, zgłoszonym z inicjatywy Francji, nie zawierały odniesienia do korzyści majątkowej, ale zakładały możliwość uchylecia odpowiedzialności za pomoc członkom rodziny. Uzasadnieniem braku przesłanki korzyści były trudności dowodowe w przypisaniu sprawcom *means rea*, co miało mieć przełożenie na obniżenie efektywności ścigania sieci przestępczych organizujących proceder²⁰. Ponieważ propozycja spotkała się z krytyką państw członkowskich, Parlamentu Europejskiego oraz UNHCR, wprowadzono przesłankę działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, ale tylko do przestępstwa ułatwiania nielegalnego pobytu²¹. Natomiast w przypadku ułatwiania nielegalnego przekroczenia granicy przesłanka korzyści majątkowej pojawiła się w decyzji ramowej 2002/946/WSiSW tylko w odniesieniu do kryminalizacji typu kwalifikowanego ułatwiania nielegalnego przekroczenia granicy, tj. działania w ramach organizacji przestępczej lub popełnienia czynu z narazaniem życia osób, wobec których dokonano przestępstwa.

Rozbieżności w zakresie kryminalizacji ułatwiania nielegalnego przekroczenia granicy między prawem UE ujętym w pakiecie oraz prawem ONZ są istotne. W raportach dotyczących wdrożenia pakietu w państwach członkowskich UE podkreślana jest potrzeba ujednoczenia regulacji karnoprawnych w duchu pakietu UE, ale także Protokołu, jak również sprecyzowanie zakresu kryminalizowanych zachowań, szczególnie pod kątem niesienia pomocy humanitarnej i pomocy osobom bliskim²². Komisja Europejska dostrzega brak pewności prawnej w państwach członkowskich w obszarze kryminalizacji zachowań ujętych w pakiecie, szczególnie w zakresie kryminalizacji pomocy humanitarnej i w tej kwestii wydała zalecenia interpretacyjne, które jednak nie mają mocy prawnie wiążącej²³.

Jak widać, regulacje UE w zakresie kryminalizacji ułatwiania nielegalnego przekroczenia granicy pozostawiają państwu członkowskim szeroki zakres swobody.

3. Kryminalizacja ułatwiania nielegalnego przekroczenia granicy w prawie polskim

W prawie polskim zgodnie z art. 264 § 3 k.k. przestępstwem jest organizowanie innym osobom przekraczania wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej i podlega ono karze pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do lat ośmiu. Przepis ten obowiązuje od uchwalenia Kodeksu karnego z 1997 r., jednak został zmodyfikowany w latach 2004 i 2022 celem, jak wskazał ustawodawca, dostosowania przepisów polskiego prawa karnego do wymogów wynikających z pakietu 2002²⁴ oraz Protokołu przeciwko przemytowi migrantów. Jak błędnie wskazano w uzasadnieniu do zmiany Kodeksu karnego, pakiet 2002 nakłada „na państwa członkowskie Unii Europejskiej obowiązek spenalizowania i nałożenia sankcji o określonej wysokości za nielegalne przekraczanie granicy, udzielanie pomocy oraz organizowanie nielegalnego przekraczania granicy”²⁵, a także kryminalizację ułatwienia nielegalnego przekroczenia granicy, nie wspominając o penalizacji samego nielegalnego przekroczenia granicy oraz jego organizowania. Penalizacja nielegalnego przekroczenia granicy nie wynika z żadnego dokumentu UE, państwa mają swobodę w tym zakresie²⁶. Oczywiście samo ułatwianie może być elementem organizowania, ale nie są to pojęcia tożsame. Ułatwianie jest czynnością prostszą, która ma na celu uczynienie czynności łatwiejszą, natomiast organizowanie jest bardziej skomplikowane i obejmuje planowanie i koordynację poszczególnych etapów działań²⁷. A. Herzog wskazuje, że organizowanie stanowi urządzenie, przygotowywanie, ustalanie sposobów przekroczenia. Jest pojęciem bardzo szerokim, obejmuje wszelkie formy ułatwiania przekroczenia granicy państwowej²⁸. J. Wojciechowski wskazuje, że dotyczy to działalności zorganizowanej nie jednorazowej, lecz powtarzalnej, co wynika ze sformułowania „przekraczanie”²⁹. Natomiast A. Michalska-Warias podaje, że organizowanie to podejmowanie wszelkich działań, które mają umożliwić innym osobom przekroczenie granicy RP³⁰, co także potwierdził Sąd Najwyższy³¹.

Ustawodawca wskazał także, że do pełnej implementacji przepisów pakietu 2002 „niezbędne jest zwiększenie ustawowego zagrożenia karą za przestępstwo określone w art. 264 § 3 k.k. [...] poprzez ustalenie jej wymiaru w granicach od 6 miesięcy do 8 lat pozbawienia wolności – zgodnie z wymaganiami art. 1 ust. 3 decyzji ramowej”³². I chociaż pakiet 2002 określa minimalne zakresy kryminalizacji, to takie argumentowanie było

20 Explanatory Memorandum to JAI(2000)22 – Initiative of France with a view to the adoption of a Council Directive defining the facilitation of unauthorised entry, movement and residence https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvhdhdk3hydza_j9vvik7m1c3gyxp/vi8rm2ypr4yp (dostęp: 18.07.2023 r.).

21 C.M. Ricci, *Criminalising Solidarity? Smugglers, Migrants and Rescuers in the Reform of the 'Facilitators' Package* [w:] *Securitising Asylum Flows. Deflection, Criminalisation and Challenges for Human Rights*, red. V. Mitsilegas, V. Moreno-Lax, N. Vavoula, Leiden–Boston 2020, s. 45.

22 C. Carrera, E. Guild, A. Aliverti, J. Allsopp, M.G. Manieri, M. Levoy, M. Gutheil, A. Heetman, *Fit for purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants*, Directorate General for Internal Policies, Policy Department C: for Citizens' Rights and Constitutional Affairs 2016, s. 61–62, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/536490/IPOL_STU\(2016\)536490_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/536490/IPOL_STU(2016)536490_EN.pdf) (dostęp: 18.07.2023 r.); C. Carrera, L. Vosyliute, S. Smialowski, J. Allsopp, G. Sanchez, *Fit for purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: 2018 update. Study*, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs 2018, s. 108, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU\(2018\)608838_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU(2018)608838_EN.pdf) (dostęp: 18.07.2023 r.).

23 Komunikat Komisji – Wytyczne Komisji w sprawie wdrożenia przepisów UE dotyczących definiowania procedury ułatwiania bezprawnego wjazdu, tranzytu i pobytu oraz zapobiegania temu procederowi (Dz.Urz. UE C 323 z 2020 r., s. 1); K. Arrouche, A. Fallone, L. Vosyliute, *Between politics and inconvenient evidence: Assessing the Renewed EU Action Plan against migrant smuggling*, „CEPS Policy Briefs” 2021/1, s. 5.

24 Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, IV kadencja, druk sejm. nr 2407, s. 14.

25 Uzasadnienie..., druk sejm. nr 2407, s. 14.

26 A. Kubal, *Struggles against subjection. Implications of criminalization of migration for migrants' everyday lives in Europe*, „Crime Law Soc Change” 2014/2, s. 100.

27 Zgodnie z definicją zawartą w Słowniku języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/organizowa%C4%87.html> (dostęp: 18.07.2023 r.).

28 A. Herzog [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. Stefański, Warszawa 2023, Legalis, art. 264, także D. Gruszecka [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, s. 1132.

29 J. Wojciechowski, *Kodeks karny*, Warszawa 1997, s. 462.

30 A. Michalska-Warias [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, *Komentarz. Art. 222–316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, Legalis, art. 264; także J. Piórkowska-Flieger [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. J. Piórkowska-Flieger, T. Bojarski, Warszawa 2016, s. 781.

31 Postanowienie SN z 22.11.2016 r., IV KK 362/16, LEX nr 2183514.

32 Uzasadnienie..., druk sejm. 2407, s. 14.

błędne, gdyż decyzja ramowa 2002/946/WSiSW dla przyjęcia górnej granicy ośmiu lat pozbawienia wolności wymaga jeszcze spełnienia dwóch warunków. Pierwszym, obligatoryjnym jest działanie w celu osiągnięcia korzyści finansowej, a drugim – działanie w ramach organizacji przestępczej lub popełnienie czynu z narażeniem życia osób, wobec których dokonano przestępstwa. Pakiet przewiduje surową karę po spełnieniu dodatkowych przesłanek, które polskie przepisy pomijają. Zgodnie zatem z prawem polskim takiej samej karze podlega osoba, która organizuje nielegalne przekroczenie granicy innym osobom w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, jak i ta, której działanie takiego celu jest pozbawione (co tworzy furtkę do pociągnięcia do odpowiedzialności osób, które niosą pomoc humanitarną). Z drugiej strony pakiet wymaga kryminalizacji ułatwienia nielegalnego przekroczenia granicy osobie, natomiast art. 264 § 3 k.k. kryminalizuje organizowanie innym osobom, a zatem co najmniej dwóm³³.

Jakie zatem zachowania sprawcze będą stanowiły organizowanie innym osobom przekraczania wbrew przepisom granicy RP zgodnie z art. 264 § 3 k.k.? W literaturze wskazuje się, że będzie to „podjęcie starań o uzyskanie informacji na temat sposobu ochrony granicy, organizowanie środków transportu, pobieranie opłaty od kandydatów do nielegalnego przekroczenia granicy, sporządzanie planu trasy, przechowywanie osób, które mają być nielegalnie przeprowadzone przez granicę, załatwianie im odpowiednich dokumentów, nabywanie przedmiotów ułatwiających przekroczenie granicy”³⁴. Głównie za wyrokiem SN z 25.01.2005 r., WK 23/04³⁵, wskazuje się, że zachowanie to nie musi sprowadzać się wyłącznie do starań o zapewnienie samego fizycznego przekroczenia granicy, a może polegać również na staraniach o zapewnienie miejsc przechowania dla osób nielegalnie przekraczających granicę. Natomiast za pomocnictwo do popełnienia tego przestępstwa (art. 18 § 3 w zw. z art. 264 § 3 k.k.) odpowiadać może ten, kto dostarcza środek przewozu dla przetransportowania osób po nielegalnym przekroczeniu przez nie granicy do miejsca przechowania, jeżeli jest to wynikiem przyrzeczenia złożonego przed popełnieniem tego przestępstwa lub w trakcie jego popełniania³⁶. A. Michalska-Warias podkreśla, że aktywność sprawcy sprowadzająca się tylko do zapewniania miejsc przechowania lub środków transportu dla osób przekraczających nielegalnie granicę może stanowić albo pomocnictwo do przestępstw z art. 264 § 2 lub 3 k.k. lub do wykroczenia z art. 49a Kodeksu wykroczeń³⁷, albo też sprawstwo występku określonego w art. 264a § 1 k.k. Aby mówić o sprawstwie czynu z art. 264 § 3 k.k., konieczne jest ustalenie, że sprawca organizował samo nielegalne przekraczanie granicy, a nie tylko pewne elementy pośrednio z nim związane³⁸.

Jak widać z zaprezentowanych głosów doktryny i orzecznictwa, ułatwianie stanowi element organizowania, a samo organizowanie składa się z czynności ułatwiających nielegalne przekroczenie granicy.

Dla przyjęcia odpowiedzialności karnej za organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy czyn ten musi zostać popełniony umyślnie, i to tylko z zamiarem bezpośrednim³⁹. Zatem jednostkowe zachowanie sprowadzające się do ułatwienia nielegalnego przekroczenia granicy popełnione z winy umyślnej, ale z zamiarem ewentualnym, nie wypełni ustawowych znamion przepisu z art. 264 § 3 k.k.

Między zapisami art. 1 ust. 1 lit. a dyrektywy 2002/90/WE a art. 264 § 3 k.k. istnieje jeszcze kilka rozbieżności. Na przykład dyrektywa stanowi o „wjeździe lub tranzycie przez terytorium Państwa Członkowskiego”, natomiast Kodeks karny wskazuje na „przekraczanie” granicy. Należy jednak uznać, że wjazd i tranzyt polegają na przekraczaniu granicy, różnica zatem nie jest istotna. Podobnie należy ocenić rozbieżności w zakresach sformułowań dyrektywy 2002/90/WE „z naruszeniem przepisów dotyczących wjazdu lub tranzytu cudzoziemców” oraz kodeksu „wbrew przepisom”. Artykuł 264 § 3 k.k., wskazując „wbrew przepisom”, obejmuje swoją dyspozycją przepisy dotyczące przekraczania granicy, tj. wjazdu i tranzytu. Należy zadać pytanie, czy przepisy te dotyczą tylko cudzoziemców. Oczywiście obywatel Polski może przekroczyć nielegalnie jej granicę, ale wydaje się mało prawdopodobne, aby sprawca w myśl art. 264 § 3 k.k. organizował przekroczenie granicy obywatelom Polski wbrew przepisom, co jednak nie jest wykluczone w przypadku art. 264 § 4 k.k.

Od 1.10.2023 r. będzie obowiązywał § 4 art. 264 k.k., który stanowi, że karze określonej w § 3 podlega ten, kto organizuje innym osobom przekraczanie wbrew przepisom granicy innego państwa, jeżeli obowiązek ścigania takiego czynu wynika z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej. Zgodnie z uzasadnieniem do ustawy zmieniającej Kodeks karny⁴⁰ nowelizacja wynika „z konieczności pełnego i poprawnego wdrożenia do polskiego porządku prawnego Protokołu przeciwko przemytowi migrantów [...]. Dodanie § 4 w zaproponowanym brzmieniu spowoduje rozszerzenie zakresu kryminalizacji na zachowania polegające na organizowaniu innym osobom przekraczania wbrew przepisom również granic innych państw. Brak możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności karnej na podstawie Kodeksu karnego sprawców przestępstwa organizowania przemytu migrantów przez granicę inną niż granica Polski oznacza nieprawidłową implementację przez Polskę Protokołu z Palermo”⁴¹. Zakres penalizacji jest jednak szerszy niż wynikający ze wspomnianego Protokołu. Ten ostatni bowiem jako warunek penalizacji wskazuje działanie organizatora przemytu migrantów w celu uzyskania, bezpośrednio lub pośrednio, korzyści finansowej lub innej korzyści materialnej. W komentowanym przepisie działanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej nie należy do znamion czynu, odmiennie niż to ma miejsce

33 Z. Cwiakalski [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, cz. 2, *Komentarz do art. art. 212–277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017, s. 596–597; A. Herzog [w:] *Kodeks...*, art. 264 k.k.; A. Michalska-Warias [w:] *Kodeks...*, art. 264 k.k.; O. Górniok [w:] O. Górniok, S. Hoc, S. Przyjemski, *Kodeks karny. Komentarz*, t. 3, Gdańsk 1999, s. 316. Odmiennie uważa J. Potulski, *Pojęcie organizowania innym osobom przekraczania granicy RP. Glosa do wyroku SN z dnia 25 stycznia 2005 r., WK 23/04*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2005/4, s. 98–99.

34 Z. Cwiakalski [w:] *Kodeks...*, s. 597.

35 OSNKW 2005/2, poz. 21.

36 A. Herzog [w:] *Kodeks...*, art. 264 k.k.

37 Ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2022 r. poz. 2151 ze zm.) – dalej k.w.

38 A. Michalska-Warias [w:] *Kodeks...*, art. 264 k.k.; A. Michalska-Warias, *Przestępstwo...*, s. 241–242.

39 Z. Cwiakalski [w:] *Kodeks...*, s. 599; A. Michalska-Warias [w:] *Kodeks...*, art. 264 k.k.; A. Herzog [w:] *Kodeks...*, art. 264 k.k.

40 Ustawa z 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2600) – dalej nowelizacja z 7.07.2022 r.

41 Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, IX kadencja, druk sejm. nr 2024, s. 83.

np. w art. 264a § 1 k.k.⁴² Ustawodawca dokonał zatem zbyt szerokiej i niezgodnie z prawem międzynarodowym implementacji przepisów, po raz kolejny dając możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności karnej również tych, którzy niosą pomoc humanitarną oraz członków rodzin migrantów.

Organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy zarówno w § 3, jak i § 4 art. 264 k.k. zagrożone jest karą pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do ośmiu lat⁴³. Górna granica kary daje możliwość zastosowania art. 37a k.k., który pozwala w miejsce kary pozbawienia wolności do roku, orzec karę grzywny nie niższą niż 150 stawek dziennych lub karę ograniczenia wolności nie niższą niż cztery miesiące. W związku z tym, że czyny z art. 264 § 3 i 4 k.k. są występkami, może mieć zastosowanie także przepis art. 37b k.k. pozwalający na orzeczenie kary mieszanej. Jeśli zaś sprawca dopuszcza się czynu z art. 264 § 3 lub 4 k.k. w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy korzyść taką z popełnienia osiągnął, sąd może wymierzyć sprawcy obok kary pozbawienia wolności także karę grzywny na podstawie art. 33 § 2 k.k. W razie skazania sprawcy na karę pozbawienia wolności w wysokości nieprzekraczającej jednego roku sąd może warunkowo zawiesić wykonanie tej kary na podstawie art. 69 § 1 k.k.

Organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy może stanowić przejaw „zawodowego” charakteru takiej działalności sprawcy, a także zostać popełnione przez sprawcę w ramach zorganizowanej grupy przestępczej⁴⁴. W takich przypadkach zastosowanie będą miały zasady określone w art. 65 § 1 w zw. z art. 64 § 2 k.k. Według aktualnie obowiązującej treści tych artykułów sąd wymierza karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane przestępstwo w wysokości powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, a może ją wymierzyć do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę. Natomiast po wejściu w życie nowelizacji z 7.07.2022 r. art. 64 § 2 k.k. sąd będzie miał obowiązek wymierzenia kary pozbawienia wolności w wysokości od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę, tj. aktualnie do 12 lat.

Odnosząc się zatem do zapisów art. 1 ust. 3 decyzji 2002/946/WSiS, określającego zagrożenie karą w przypadku popełnienia przestępstwa w ramach zorganizowanej grupy przestępczej w kontekście art. 65 § 1 w zw. z art. 64 § 2 k.k., wymóg ten byłby spełniony nawet w przypadku, gdyby górna granica zagrożenia karą w art. 264 § 3 k.k. wynosiła sześć lat zamiast ośmiu. W aktualnie obowiązującym stanie prawnym kara przewyższa o połowę minimum określone w przepisach unijnych. Ustawowe zagrożenie karą stanowi jedynie ramy wskazujące sędziemu, jakie może być minimum i maksimum kary, którą można jeszcze nadzwyczajnie złagodzić lub zaostriżyć, o czym była wcześniej mowa.

42 A. Herzog [w:] *Kodeks...*, art. 264 k.k.

43 Zagrożenie karą do ośmiu lat pozbawienia wolności jest jedną z najsurowszych w Europie. Poza Polską taka kara grozi jeszcze w Hiszpanii i na Cyprze. Surowszą karą, do 10 lat pozbawienia wolności, zagrożone jest jedynie w Bułgarii, Francji, Grecji oraz Irlandii. W pozostałych państwach członkowskich UE grożą łagodniejsze kary. European Commission, Directorate-General for Migration and Home Affairs, *Evaluation and Impact Assessment Study on a proposal for a revision of the EU legal framework related to the facilitation of irregular migration (migrant smuggling)*, Luxembourg 2017, s. 28, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/70b45f3d-3426-11e7-9412-01aa75ed71a1> (dostęp: 18.07.2023 r.).

44 Por. M. Perkowska, *Przerzut migrantów przez polską wschodnią granicę – studium przypadku*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2021/2, s. 57–85.

4. Praktyka karania za organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy

Na kanwie teoretycznych rozważań pojawia się pytanie o praktykę sądowego wymiaru kary w sprawach o organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy na podstawie art. 264 § 3 k.k.

Zgodnie z aktualnymi danymi Ministerstwa Sprawiedliwości⁴⁵ w Polsce w latach 2008–2020 skazano łącznie 1467 osób na podstawie art. 264 § 3 k.k., z czego 112 skazanym wymierzono samoistną karę grzywny (7,6%), 37 wymierzono samoistną karę ograniczenia wolności (2,5%), a 1311 sprawców skazano na karę pozbawienia wolności (89,4%). Wobec 1062 skazanych zawieszono warunkowo wykonanie kary pozbawienia wolności na okres próby (81% wszystkich skazanych na karę pozbawienia wolności). Analiza wysokości orzekanej kary pozbawienia wolności prowadzi do wniosku, że w Polsce na podstawie art. 264 § 3 k.k. nie wymierzono kary pozbawienia wolności przekraczającej pięciu lat. Jak wynika z danych statystycznych, sędziowie nie widzą potrzeby sięgania po karę surowszą niż pięć lat pozbawienia wolności. Kary są zwykle dużo niższe. Skoro wykonanie 81% wszystkich kar pozbawienia wolności w latach 2008–2020 zostało warunkowo zawieszono, oznacza to, że sądy sięgają, zgodnie z polityką karną realizowaną w tym czasie, po kary nieizolacyjne.

Zabieg ustawodawcy polegający na podniesieniu górnej granicy ustawowego zagrożenia karą w art. 264 § 3 k.k. do lat ośmiu nie dość, że stanowi niepełny sposób dokonania implementacji prawa UE, to na dodatek nie znajduje w ogóle odzwierciedlenia w praktyce sędziowskiego wymiaru kary. Jak wynika z danych Ministerstwa Sprawiedliwości, sędziowie nie sięgają po karę przekraczającą pięć lat pozbawienia wolności, nawet w przypadku sprawców dokonujących procederu w ramach zorganizowanej grupy przestępczej⁴⁶.

Jakie zachowania sądy uznają za organizowanie przekroczenia granicy wbrew przepisom? Na potrzeby niniejszego artykułu dokonano analizy 23 akt spraw karnych w Sądzie Rejonowym w Białymstoku⁴⁷, które zakończyły się prawomocnym skazaniem na podstawie art. 264 § 3 k.k. w latach 2015–2022. Wybór sądu podyktowany był jego właściwością miejscową dla przejścia granicznego w Bobrownikach na granicy polsko-białoruskiej oraz chęcią ustalenia działania sprawców polegającego na „organizowaniu” szczególnie w dobie kryzysu migracyjnego. W analizowanych sprawach ujawniono 30 sprawców, z czego tylko 5 postawiono zarzut organizowania, a pozostałym pomocnictwa do organizowania nielegalnego przekroczenia granicy.

Z analizy akt spraw karnych wyłoniły się zaledwie dwa typy zachowania sprawców⁴⁸. Pierwsze polegało na odebraniu przez sprawcę spod granicy zazwyczaj kilku cudzoziemców, którzy przekroczyli „zieloną granicę” i przewiezieniu ich w głąb

45 <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (dostęp: 18.07.2023 r.).

46 Por. M. Perkowska, *Przerzut...*, s. 57–85; K. Laskowska, M. Perkowska, *Przestępstwo nielegalnego przekroczenia polskiej granicy w ujęciu empirycznym*, „Prawo w Działaniu” 2020/43, s. 9–36.

47 W artykule zaprezentowano cząstkowe wyniki badań, gdyż ustalono 115 spraw karnych, ale do czasu przygotowania tekstu analizie poddano 23 akta, tj. 20%.

48 W żadnej ze spraw nie ujawniono działania w ramach zorganizowanej grupy przestępczej, gdyż takie sprawy nie podlegają właściwości sądów rejonowych.

terytorium RP (ewentualnie celem dotarcia do Niemiec). Cudzoziemcy byli przewożeni jako pasażerowie, chociaż zdarzył się też przypadek ukrycia w bagażniku⁴⁹. To zachowanie zgodnie z tym, co wynika z komentarzy do Kodeksu karnego⁵⁰, kwalifikowane jest jako pomocnictwo (zazwyczaj innym nieustalonym osobom) do zorganizowania nielegalnego przekroczenia granicy (art. 18 § 3 w zw. z art. 264 § 3 k.k.). Drugie zachowanie polegało na przeprowadzeniu cudzoziemców z terenu Białorusi przez linię granicy polsko-białoruskiej poza przejściem granicznym⁵¹. W każdym przypadku cudzoziemcy nie posiadali dokumentów uprawniających do pobytu na terytorium RP lub UE. W jednym przypadku sprawcy odebrali cudzoziemców na terytorium Litwy i przywieźli samochodami przez granicę polsko-litewską do Polski⁵².

Orzeczone w analizowanych sprawach kary nie odbiegają w żaden sposób od tendencji wynikających z danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości. Sprawcom orzeczono kary od sześciu miesięcy do jednego roku i trzech miesięcy pozbawienia wolności, zawieszając ich wykonanie na okres próby, który wynosił od jednego roku do dwóch lat. Jedynie w stosunku do jednego sprawcy, który organizował nielegalne przekroczenie granicy, sąd nie zawiesił wykonania kary jednego roku i trzech miesięcy pozbawienia wolności, gdyż sprawca uprzednio karany również z art. 264 § 3 k.k. popełnił ten sam czyn w czasie obowiązywania okresu próby. W analizowanych sprawach przewijał się wątek wynagrodzenia dla osoby przewożącej migrantów, najczęściej wynikał on z zeznań migrantów. Wskazywali oni, że mieli zapłacić od 2000 USD do 16 000 USD⁵³ po dotarciu do Niemiec. W jednej tylko sprawie ustalono, że skazany otrzymał konkretne wynagrodzenie w wysokości 1400 zł przed przywiezieniem migrantów z terytorium Litwy⁵⁴. W żadnej ze spraw nie przedstawiono dowodów, z których wynikałoby, że sprawcy uzyskali konkretne wynagrodzenie. Sądy uznawały jednak, że sprawcy działali z chęci zysku⁵⁵. Żadna ze spraw nie dotyczyła działania, które można uznać za działanie z pobudek humanitarnych. Jednak wątpliwości co do uznania wypełniania przez skazanych przesłanek z art. 264 § 3 k.k. budzą dwie sprawy⁵⁶, w których skazano za odebranie spod granicy z Białorusią własnych braci (w jednym przypadku z rodziną). Materiałem dowodowym były zdjęcia zawartości telefonów, w tym zdjęcia wiadomości z mapą z zaznaczoną „pinezką” przesyłanych między braćmi. Korespondencja nie została przetłumaczona na język polski, nie zostało zatem ustalone, w myśl wyroku SN z 25.01.2005 r., WK 23/04, czy bracia ustalili kwestie odbioru i przewiezienia do Niemiec przed przekroczeniem granicy polskiej. Jeśli uczynili to dopiero po przekroczeniu granicy, to nie została wypełniona przesłanka organizowania nielegalnego przekroczenia granicy, a zatem nie powinien zapaść wyrok skazujący.

5. Wnioski

Analizując sposób implementacji przepisów penalizujących ułatwianie nielegalnego przekroczenia granicy, można stwierdzić,

że zostało to dokonane w sposób nieprecyzyjny i nieproporcjonalny, jakby ustawodawca nie wczytał się dokładnie w treść przepisów pakietu i idei ich przyjęcia w UE. Przecież nie tylko sama treść dyrektywy 2002/90/WE i decyzji ramowej 2002/946/WSiSW są wyznacznikami zakresu kryminalizacji. Celem dokonania ich prawidłowej implementacji należy sięgnąć do dokumentów przygotowawczych. Wynika to z zasad wykładni celowościowej aktów prawnych. Trudno jest też oprzeć się wrażeniu, że ustawodawca jakby zapomniał o istnieniu części ogólnej Kodeksu karnego, a w tym przypadku przepisów, które pozwalają na podwyższenie górnej granicy kary dla osób działających w ramach zorganizowanej grupy przestępczej. Przepisy te istniały przecież w momencie implementacji pakietu, a z ich treści wynika obowiązek zastosowania i zaostżenia kary. Uzasadnienie do wprowadzonych zmian, zarówno tych dotyczących § 3, jak i § 4 art. 264 k.k., jest bardzo lakoniczne i niepozbawione błędów, np. że przepisy UE wymagają zwiększenia ustawowego zagrożenia kary za organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy do ośmiu lat pozbawienia wolności; także wskazanie, że potrzeba nowelizacji art. 264 k.k. wynika z konieczności rozszerzenia zakresu kryminalizacji na zachowania polegające na organizowaniu innym osobom przekraczania wbrew przepisom również granic innych państw, pomijające inne zapisy Protokołu, które nie zostały implementowane, jak np. przesłanka działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. O ile zmianom z 2004 r. można zarzucić brak dokładności, o tyle zmiany uchwalone w 2022 r. mogą stanowić wyraz nie niedbalstwa, lecz zamierzonej polityki państwa. Obowiązujące aktualnie przepisy polskiego prawa karnego w zakresie kryminalizacji organizowania nielegalnego przekroczenia granicy dają możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności karnej osób, które niosą pomoc humanitarną, przy konstrukcji pomocnictwa w organizowaniu, tj. art. 18 § 3 w zw. z art. 264 § 3 k.k. Polska nie zdecydowała się na wyraźne wyłączenie spoza zakresu kryminalizacji działalności osób czy podmiotów, które niosą pomoc humanitarną, a także nie uwzględniła przesłanki działania organizatorów nielegalnego przekroczenia granicy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Jest to sprzeczne z Protokołem dotyczącym przemytu migrantów, a przecież w 2022 r. ponownie nowelizowano art. 264, dodając do niego § 4, tak aby polskie prawo było w pełni zgodne z tym Protokołem.

Prawo międzynarodowe wskazuje minimalne zakresy kryminalizacji ułatwiania nielegalnego przekroczenia granicy, pobytu oraz minimalne zagrożenie karą. Polski ustawodawca tego minimum nie naruszył, ale kara grożąca za organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy jest jedną z najsurowszych w UE. Przedstawiona praktyka wymiaru sprawiedliwości wskazuje, że sądy nie widzą potrzeby aż tak surowego karania, a przez to zagrożenia karą.

Aktualna sytuacja migracyjna Polski różni się znacząco od tej z 2004 r. (momentu implementacji pakietu 2002), a brak zgodności przepisów polskich z prawem unijnym i międzynarodowym może być celowy i służyć aktualnie realizowanej polityce migracyjnej odpychania (ang. *deterrence*) niektórych grup osób poszukujących ochrony międzynarodowej od terytorium RP⁵⁷. Ta polityka przejawia się w działaniach wobec osób, które usiłują

49 Sprawa SR w Białymstoku III K 229/22.

50 A. Michalska-Warias [w:] *Kodeks...*, art. 264 k.k.; także orzeczenie SN z 25.01.2005 r., WK 23/04.

51 Sprawy w SR w Białymstoku XIII K 1178/22, XIII K 460/22.

52 Sprawa w SR w Białymstoku XIII K 198/19.

53 Sprawy w SR w Białymstoku III K 200/22, XIII K 8/22, III K 33/22, III K 72/22.

54 Sprawa w SR w Białymstoku XIII K 198/19.

55 Sprawa w SR w Białymstoku III K 229/22.

56 Sprawy w SR w Białymstoku III K 661/22, III K 79/22.

57 W. Klaus, *Between Closing Borders to Refugees and Welcoming Ukrainian Workers: Polish Migration Law at the Crossroads* [w:] *Europe and the Refugee Response: A Crisis of Values?*, red. E. Goździak, I. Main, B. Suter, London 2020, s. 74–90; J.C. Hathaway, *The Emerging Politics of Non-Entrée*, „Refugees” 1992/9, s. 40–41; M. Perkowska, A. Gutauskas, *Were the Lithuanian and Polish Responses to the Refugee Influx Legal or Illegal?*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2023/1, s. 126.

przedostać się przez polsko-białoruską granicę i są zawracane na terytorium Białorusi w sposób niezgodny zarówno z prawem polskim, jak i międzynarodowym⁵⁸, w sposób, który może prowadzić do naruszenia praw człowieka, szczególnie zakazu tortur oraz nieludzkiego i poniżającego traktowania⁵⁹. Zaczyna także przejawiać się w czynnościach polegających, jak na razie, na usiłowaniu pociągnięcia do odpowiedzialności karnej za organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy aktywistów niosących pomoc humanitarną na pograniczu polsko-białoruskim.

Abstract

dr Magdalena Perkowska

The author is an assistant professor at the Chair of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, University of Białystok, Poland (ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9495-132X>).

Criminalization of Organizing Illegal Border Crossings: An Analysis of Poland's Implementation of European Union Law

Keywords: organization of illegal border crossing, criminalization, implementation of EU law

This article aims to analyse Poland's implementation of Council Directive 2002/90/EC of 28 November 2002 defining the facilitation of unauthorized entry, transit and residence and Council Framework Decision 2002/946/JHA of 28 November 2002 on the strengthening of the penal framework to prevent the facilitation of unauthorized entry, transit and residence. The analysis focuses on the implementation of provisions concerning the organization of illegal border crossings, particularly the modifications to Article 264(3) of the Criminal Code and the addition of paragraph 4, as well as the statutory attributes of these offences. The aim of the analysis was to assess the compliance of the provisions of Polish law with EU law. On the basis of empirical research in the form of an analysis of criminal case files, behaviours of perpetrators recognized by the judiciary as acts of organizing illegal border crossings have been established.

Bibliografia/References

Allsopp J., *The European facilitation directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: measuring the impact on the whole community* [w:] *Irregular migration, trafficking and smuggling of human beings policy dilemmas in the EU*, red. S. Carrera, E. Guild, Brussels 2016.
Allsopp J., Manieri M. G., *The EU anti-smuggling framework: direct and indirect effects on the provision of humanitarian*

assistance to irregular migrants [w:] *Irregular migration, trafficking and smuggling of human beings policy dilemmas in the EU*, red. S. Carrera, E. Guild, Brussels 2016.

Arrouche K., Fallone A., Vosyliute L., *Between politics and inconvenient evidence: Assessing the Renewed EU Action Plan against migrant smuggling*, „CEPS Policy Briefs” 2021/1.

Bigo D., *Rethinking security at the crossroad of international relations and criminology*, „British Journal of Criminology” 2016/6.

Bigo D., *The European Internal Security Field: Stakes and Rivalries in a Newly Developing Area of Police Intervention* [w:] *Policing across national boundaries*, red. M. Anderson, M. den Boer, London–New York 1994.

Carrera C., Guild E., Aliverti A., Allsopp J., Manieri M.G., Levoy M., Gutheil M., Heetman A., *Fit for purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants*, Directorate General for Internal Policies, Policy Department C: for Citizens' Rights and Constitutional Affairs 2016, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/536490/IPOL_STU\(2016\)536490_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/536490/IPOL_STU(2016)536490_EN.pdf) (dostęp: 18.07.2023 r.).

Carrera C., Vosyliute L., Smialowski S., Allsopp J., Sanchez G., *Fit for purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: 2018 update. Study*, Policy Department for Citizens, Rights and Constitutional Affairs 2018, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU\(2018\)608838_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU(2018)608838_EN.pdf) (dostęp: 18.07.2023 r.).

Ćwiąkański Z. [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, cz. 2, *Komentarz do art. art. 212–277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017.

Delvino N., *European Union and National Responses to Migrants with Irregular Status: Is the Fortress Slowly Crumbling?* [w:] *Migrants with Irregular Status in Europe Evolving Conceptual and Policy Challenges*, red. S. Spencer, A. Triandafyllidou, Cham 2020.
Fekete L., *Europe: crimes of solidarity*, „Race and Class” 2009/4.

Franko K., *The Crimmigrant Other: Migration and Penal Power*, Abingdon 2020.

Hathaway J.C., *The Emerging Politics of Non-Entrée*, „Refugees” 1992/9.

Herzog A. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. Stefański, Warszawa 2023, Legalis.

Górniok O. [w:] O. Górniok, S. Hoc, S. Przyjemski, *Kodeks karny. Komentarz*, t. 3, Gdańsk 1999.

Gruszecka D. [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021.

Huysmans J., *The European Union and the Securitization of Migration*, „Journal of Common Market Studies” 2000/5.

Klaus W., *Between Closing Borders to Refugees and Welcoming Ukrainian Workers: Polish Migration Law at the Crossroads* [w:] *Europe and the Refugee Response: A Crisis of Values?*, red. E. Goździak, I. Main, B. Suter, London 2020.

Klaus W., *Karanie za pomoc, czyli czy można pociągnąć do odpowiedzialności karnej osoby pomagające przymusowym migrantom i migrantkom na pograniczu* [w:] *Poza prawem. Prawna ocena działań państwa polskiego w reakcji na kryzys humanitarny na granicy polsko-białoruskiej*, red. W. Klaus, Warszawa 2022.

Klaus W., Szulecka M., *Departing or Being Deported? Poland's Approach towards Humanitarian Migrants*, „Journal of Refugee Studies” 2022.

58 Por. wyroki WSA w Warszawie z 26.04.2022 r., IV SA/Wa 420/22; z 27.04.2022 r., IV SA/Wa 471/22 oraz z 20.05.2022 r., IV SA/Wa 615/22.

59 W. Klaus, M. Szulecka, *Departing or Being Deported? Poland's Approach towards Humanitarian Migrants*, „Journal of Refugee Studies” 2022, s. 16; W. Klaus, *Karanie za pomoc, czyli czy można pociągnąć do odpowiedzialności karnej osoby pomagające przymusowym migrantom i migrantkom na pograniczu* [w:] *Poza prawem. Prawna ocena działań państwa polskiego w reakcji na kryzys humanitarny na granicy polsko-białoruskiej*, red. W. Klaus, Warszawa 2022, s. 29–32; Pushed beyond the limits. Four areas for urgent action to end human rights violations at Europe's borders, Recommendation by the Council of Europe Commissioner for Human Rights, European Commission 2022, s. 11–12.

Klaus W., Szulecka M., *The judiciary power of discretion in sanctioning the facilitation of unauthorised stay in Poland*, „International Journal for Crime, Justice and Social Democracy” 2021/3.

Kubal A., *Struggles against subjection. Implications of criminalization of migration for migrants’ everyday lives in Europe*, „Crime Law Soc Change” 2014/2.

Laskowska K., Perkowska M., *Przestępstwo nielegalnego przekroczenia polskiej granicy w ujęciu empirycznym*, „Prawo w Działaniu” 2020/43.

Michalska-Warias A. [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, *Komentarz. Art. 222–316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017.

Michalska-Warias A., *Przestępstwo ułatwiania nielegalnego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 264a k.k.) – wybrane problemy*, „Teki Komisji Prawniczej” 2018/1.

Minetti M., *The Facilitators Package, penal populism and the Rule of Law: Lessons from Italy*, „New Journal of European Criminal Law” 2020/3.

Mitsilegas V., *The Criminalisation of Migration in Europe Challenges for Human Rights and the Rule of Law*, Cham 2015.

Perkowska M., Gutauskas A., *Were the Lithuanian and Polish Responses to the Refugee Influx Legal or Illegal?*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2023/1.

Perkowska M., *Przerzut migrantów przez polską wschodnią granicę – studium przypadku*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2021/2.

Piórkowska-Flieger J. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. J. Piórkowska-Flieger, T. Bojarski, Warszawa 2016.

Potulski J., *Pojęcie organizowania innym osobom przekroczenia granicy RP. Glosa do wyroku SN z dnia 25 stycznia 2005 r., WK 23/04*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2005/4.

Ricci C.M., *Criminalising Solidarity? Smugglers, Migrants and Rescuers in the Reform of the ‘Facilitators’ Package* [w:] *Securitisating Asylum Flows. Deflection, Criminalisation and Challenges for Human Rights*, red. V. Mitsilegas, V. Moreno-Lax, N. Vavoula, Leiden–Boston 2020.

Stęпка M., *The New Pact on Migration and Asylum: Another Step in the EU Migration-Security Continuum or Preservation of the Status Quo?*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2023/1.

Szulecka M., Klaus W., *Who Assists Irregular Migrants in Poland and at What Cost? A Court Files’ Analysis of Convictions of Facilitating Unauthorised Stay of Migrants*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2021/2.

Vermeersch P., *EU enlargement and immigration policy in Poland and Slovakia*, „Communist and Post-Communist Studies” 2005/1.

Webber F., *The legal framework: when law and morality collide* [w:] L. Fekete, F. Webber, A. Edmond-Pettitt, *Humanitarianism: the unacceptable face of solidarity*, London 2017.

Wojciechowski J., *Kodeks karny*, Warszawa 1997.

REKLAMA

Twój kierunek w pracy z orzeczeniami

LEX Kompas Orzecznicy

Poznaj jedyne na rynku rozwiązanie, które zawiera orzeczenia, największy **zbiór autorskich analiz orzecznictwa i linie orzecznicze**. **LEX Kompas Orzecznicy** - skróć czas researchu prawniczego nawet o 30%.

Przetestuj za darmo produkty.LEX.pl/kompas-orzecznicy

